

RIJEČ UREDNIKA

Pred nama je roman mlade italijanske spisateljice Aleksandre Skvarte „Pričaj mi o njemu” objavljen u bilingvalnom konceptu, na crnogorskom i italijanskom jeziku, i predstavlja rezultat saradnje dvije vodeće organizacije Crnogoraca i prijatelja Crne Gore u Srbiji i Italiji, udruženja „Krstaš” iz Lovćenca i udruženja „Kraljica Jelena” iz Perude.

Izatkana iskrenošću, dubokom emocijom i šećanjem „priča o njemu” je započeta kao priča o jednoj osobi - Stevu Đonoviću, partizanu, nemilosrdniku i heroju, ali prerasta svoje uske okvire i pretvara se u hronologiju jedne porodice, njenog usuda i nesrećne sudbine.

Žanrovski svrstan kao kratak roman, priču Aleksandre Skvarte možemo odrijediti kao svojevrstan diktat. Ispovjest slušamo iz šećanja glavne junakinje Lizene, a njena poznanica Melanija poslušno zapisuje ono što čuje da bi od fragmenata šećanja sastavila sve djelove puzzle i napravila roman koji je pred nama.

Lizena priča istoriju jednog bića – svog, a ta je istorija povezana sa jednim ratom i nemilosrdnim vremenom, koje razdire porodice i uništava živote. U tom smislu ovaj roman se kreće na tankoj liniji između lične istorije i ratne stvarnosti. Jedno uslovljava drugo. Da je Lizena rođena neđe drugo i u neko drugačije vrijeme, ovih stranice ne bi bilo.

Iako se kroz roman „Pričaj mi o njemu” može pratiti hronologija života jedne žene, forma romana je znatno kompleksnija. Kroz njega se prožimaju prošlost i sadašnjost, stvarno i zamišljeno, doživljeno i željeno. Zbog toga je djelo Aleksandre Skvarte prevazišlo odrednice svoga žanra, ono je ujedno i istorija, hronologija, saga jedne porodice i jednog vremena, ali i dnevnik, ispovjest i biografija osobe koja nam se direktno obraća i dopušta nam da uđemo u najintimnije djelove njenog svijeta.

Iako je otac povod za pričanje, glavne junakinje romana jesu ćerka i njena majka, obije patnice i nesrećnice, ostavljenice. Samo Lizenin rođenje slutilo je na nesreću. Na njega se nadovezalo tužno djetinjstvo, odlazak oca, maltretiranje od strane očuha, selidbe, odlaženja iznova i iznova, samoća, smrti i neprekidna borba za komad hljeba. Mnogo toga je stalo u jedan život, ali se čitaoc ni u jednom trenutku ne oseća izgubljenim, već saživljava sa glavnom junakinjom, tješi je, pati, da bi ošetio i njene trenutke sreće.

Ovo je naizgled ženska priča, ispričana iz ugla žene, ali joj posebnu dimenziju daje velika pažnja koja je posvijećena liku Steva Đonovića. Ovdje se radi o kultu oca i kultu ratnika. Stevo je krajnje interesantna ličnost, na momente paradoksalna. U njemu su se našli nemilosrdnik i heroj, ubica fašista i brižni otac, vjerni ljubavnik i onaj koji ostavlja. Stevo nije ništa drugo do žrtva politike i rata. Istjeran iz rodne Crne Gore, rob u tuđini, novi život otpočinje u Italiji sa Madalenom, da bi skončao u ravnoj Vojvodini, u nekoj maloj varoši Lovćencu, voljen i poštovan, ali i promašen.

Sve su sudbine u romanu Aleksandre Skvarte promašene i nesrećne, ali iz njih isijava ogromna plemenitost i ono mirenje sa sopstvenim životom. U tome je veličina njenih junaka. Samo hrabri mogu podnijeti muke i ostati dostojanstveni u boli.

Ovaj roman šećanja ispričan je sa velike vremenske distance, i predstavlja svojevrsan napor da se ispriča istina i učini neprolaznim jedno vrijeme koje je minulo, a čiji je svjedok Lizena bila. Čini ga nevelik broj strana, ali je „priča o njemu” toliko duboka koliko i emocija kojom je obasjana svaka riječ. Pripovjedanje Aleksandre Skvarte je lišeno svake patetike, kićenja i nepotrebnih riječi, jer ovdje se govori o nečemu svetom i neopipljivom – istini. Najzad, to i jeste cilj stranica pred nama, da se ispriča istina i da ostane trag na papiru i kada više nikog od njenih junaka ne bude bilo. Iz ugla pripovjedača ovaj roman nije ništa drugo do „moralni šamar svima onima koji preziru, ali i onima koji pate”. I zaista, stranice ove priče otvaraju oči i tjeraju nas da se preispitamo i samookrijemo. Na kraju svega, iz nesrećnih sudbina izdvaja se jedna humanistička i optimistična poruka: „Možda dobro zaista pobjeđuje i neko nas poznaje onakve kakvi jesmo.”

Nenad Stevović